

Nr 10.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utvidgad rätt till ersättning för skada av björn m. m.; given Stockholms slott den 23 december 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 december 1932.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Sköld, anför:

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 februari 1928 har Norrbottens läns jaktvårdsförening hemställt, att sådana ändringar måtte vidtagas i gällande författningar, att full ersättning av statsmedel erhöles för av björn, lo eller örn förorsakad skada å tamdjur, vare sig skadan skedde å enskild eller å kronans mark, samt att rätt till dödande av björn utan att länsstyrelsens tillstånd därtill behövde inhämtas medgäves i de fall. då människa eller tamdjur bevisligen anfallits.

Vidare har riksdagen i skrivelse den 19 maj 1928, nr 211, under åberopande av jordbruksutskottets utlåtande nr 34, i anledning av en inom riksdagen väckt motion, II: 301, anhållit om utarbetande av ändrade bestämmelser rörande rätt att döda björn, i syfte att renvårdande lapp bleve utan särskilt tillstånd för tryggande av sin näring tillerkänd dylik rätt, samt om framläggande för riksdagen, i den mån så kunde befinnas erforderligt, av förslag i ämnet.

Yttranden i ämnet hava under åren 1928 och 1929 avgivits dels med anledning av Norrbottens läns jaktvårdsförenings framställning av domänstyrelsen, statskontoret och vetenskapsakademien, länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, hushållningssällskapens förvaltningsutskott i nämnda län, lappfogdarna i Västerbottens och Norrbottens län, vederbörande överjägmästare, revirförvaltarna i Västerbottens län samt Västerbottens läns jaktvårdsförening, dels ock i anledning av riksdagsskrivelsen av domänstyrelsen, vetenskapsakademien, länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt vederbörande lappfogdar.

Gällande bestämmelser.

Nu gällande bestämmelser i förevarande ämne återfinnas i huvudsak dels i lagen den 8 november 1912 (nr 289) om rätt till jakt, sådan denna lag lyder enligt lagen den 25 november 1927 (nr 434), dels i jaktstadgan den 25 november 1927 (nr 439), dels i lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker med däri genom lagen den 25 november 1927 (nr 435) vidtagna ändringar, dels ock i kungörelsen den 22 juni 1932 (nr 345) angående tillfälliga fridlysningstider för vissa djurslag.

Lagen om rätt till jakt, i dess lydelse enligt förenämnda lag den 25 november 1927 (nr 434), innehåller, såvitt här är av betydelse, följande stadganden. Enligt 1 § tillkommer jakträtt som regel envar jordägare på honom tillhörigt område. Är jord upplåten åt någon till brukande, äger, enligt 6 §, brukaren — med vissa undantag för jakt å älg — där ej annorledes avtalats nyttja den jakt, som hör till jorden. I 13 § föreskrives, att örnen, som inkommer i gård eller trädgård, får av den, som där bor eller trädgården innehar, ävensom av deras folk dödas och behållas. Likaledes får lo, som inkommer i gård eller trädgård, av nämnda personer dödas. Enligt 12 § skall björn eller lo, som dödas eller fångas, alltid tillkomma kronan, om ej av Konungen annorledes förordnas. Även fallvilt av björn och lo skall, enligt stadgande i 16 §, tillkomma kronan.

Jaktstadgan föreskriver i dess 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom., att björn, lo och örnen å kronans mark icke må under någon tid av året jagas, dödas eller fångas utan Kungl. Maj:ts tillstånd. Enligt 2 § 2 mom. får dock björn eller lo, som anfallit människa eller tamdjur, även annorledes än i nödvärn dödas efter tillåtelse av länsstyrelsen. Den, som dödat eller fångat

björn eller lo, är, enligt 12 §, pliktig att därom ofördröjligen underrätta vederbörande polismyndighet eller jägmästare. Enligt 10 § skall, om inom kronans område av björn eller lo förorsakas skada å tamdjur, vilka för betning må dit inkomma, och skadan icke är att tillskriva vårdslöshet vid djurens bevakning, sådan skada ersättas av statsverket. Slutligen föreskrives, såvitt här är i fråga, i jaktstadgans 25 §, att föreskrifterna i nämnda stadga icke skola äga tillämplighet beträffande nationalpark, i den mån särskilda bestämmelser äro stadgade för sådan park.

Enligt 1 § lagen angående nationalparker är det förbjudet att å kronan tillhörigt område, som avsatts till nationalpark, jaga, fånga eller avsiktligt döda djur av vad slag det vara må, då det ej sker till försvar mot angrepp å person eller egendom. I lagens 2 §, sådan denna lyder enligt lagen den 25 november 1927 (nr 435), stadgas emellertid, att berörda förbud ej skall leda till inskränkning i de rättigheter till jakt, som äro lapparna medgivna, dock att jakt å björn eller lo ej får äga rum. Tillika föreskrives i sistnämnda paragraf, att om inom nationalparks område av björn eller lo förorsakas skada å renar, vilka där må föras å bete, sådan skada skall, om den ej är beroende av vårdslöshet vid renarnas bevakning, ersättas av statsverket. Enligt 3 § äger med avseende å varje särskild nationalpark Konungen i särskilt reglemente föreskriva de undantag från vad i 1 § stadgas, som må finnas nödiga bland annat för utövande av den jakt, som prövas utan olägenhet kunna medgivas. — Genom reglementet rörande nationalparkernas förvaltning den 22 december 1911 (nr 156) efter däri genom kungörelsen den 27 november 1927 (nr 438) vidtagen ändring är medgiven rätt för vetenskapsakademien att, där inom nationalpark viss djurart nått en för naturlivets jämnvikt störande utveckling, beträffande sådan djurart upplåta rätt till jakt inom parken med den inskränkning, att jakt å björn och lo ej må äga rum utan Kungl. Maj:ts tillstånd.

Jämlikt 1 § i 1932 års kungörelse angående tillfälliga fridlysningstider för vissa djurslag är i hela riket tillsvidare intill utgången av år 1935 förbjudet att jaga, döda eller fånga lo eller örn. Förbudet innebär, enligt stadgande i 2 § 1 mom., ej inskränkning i rätten att döda lo eller örn, dels, enligt stadgandet i 13 § lagen om rätt till jakt, om djuret inkommer i gård eller trädgård, dels ock efter sådant särskilt tillstånd, varom förmäles i jaktstadgan. I kungörelsens 2 § 2 mom. föreskrives, att om å annan mark än nationalpark skada av lo förorsakas å tamdjur, vilka för betning må dit inkomma, skadan skall, om den icke är att tillskriva vårdslöshet vid djurens bevakning, ersättas av statsverket.

Genom 1927 års författningsändringar och utfärdandet i samband därmed av jaktstadgan den 25 november 1927 skedde i åtskilliga hänseenden avvikelser från de regler, vilka förut tillämpats på ifrågavarande område. Sålunda gällde tidigare, att björn och lo, som dödades eller fångades, ävensom fallvilt av sådant djur, skulle tillkomma jakträttsinnehavaren. Er-

sättningskyldighet för kronan vid skada, förorsakad av björn eller lo, var ej för något fall föreskriven. Kungl. Maj:t torde dock hava tillämpat att, då tamdjur blivit rivna av björn å kronomark och stundom även då sådan skada skett å mark därinvid, betala gottgörelse. För lapparnas vidkommande inneburo 1927 års bestämmelser avsevärda inskränkningar i den jakträtt, som tidigare medgivits dem. Vad angår annan kronomark än nationalpark mötte sålunda förut ej något hinder för lapp att inom område, där han ägde uppehålla sig med sina renar, idka jakt efter björn och lo. Inom dylikt område å nationalpark ägde lapp rätt att utan tillstånd döda lo. Angående rätten att å nationalpark döda björn gällde detsamma som nu. För annan än lapp var jakt å björn å kronomark beroende av Kungl. Maj:ts tillstånd, dock att personal vid skogsstaten ägde att å annan kronomark än nationalpark efter tillåtelse av den skogsstatstjänsteman, under vars tillsyn marken var ställd, döda björn, som anfallit människa eller tamdjur. Lo fick å annan kronomark än nationalpark utan tillstånd av Kungl. Maj:t jagas av skogsstatens personal. Enligt 1911 års reglemente rörande nationalparkernas förvaltning i dess lydelse före 1927 ägde vetenskapsakademien befogenhet att medgiva jakt å lo inom sådan park. Örn var vid tillkomsten av 1927 års bestämmelser genom kungörelsen den 15 oktober 1926 om fortsatt tillämpning av kungörelsen den 27 september 1924 (nr 435) angående förbud mot jakt å örn fridlyst tillsvidare inom hela riket. I övrigt gällde beträffande jakt å örn samma föreskrifter som angående jakt å lo. Genom kungörelsen den 25 november 1927 (nr 440) angående tillfälliga fridlysningstider för vissa djurslag blevo såväl örn som lo fridlysta inom hela riket tillsvidare intill utgången av år 1930. Sistnämnda kungörelse har följts av ett flertal kungörelser i ämnet, senast av kungörelsen den 22 juni 1932 (nr 345).

Framställningen från Norrbottens läns jaktvårdsförening och de däröver avgivna yttrandena.

Såsom nämnts fordras enligt gällande bestämmelser för att skada, som av björn eller lo orsakats å tamdjur, skall ersättas av statsmedel, att skadan skett inom område, dit sistnämnda djur må för betning inkomma, samt att skadan icke är att tillskriva vårdslöshet vid djurens bevakning. Ersättning utgår under dessa förutsättningar dels för skada, som av björn eller lo orsakats å kronan tillhörig mark, därvid är att märka, att inom nationalparks område allenast renar må föras å bete, dels ock, på grund av stadgande i 1932 års kungörelse angående tillfälliga fridlysningstider för vissa djurslag, för skada, som av lo förorsakas å annan mark. Skada av örn ersättes ej.

Till stöd för sitt yrkande, att ersättningsrätten måtte utvidgas att gälla skada å tamdjur å all mark och vare sig skadan orsakades av björn, lo

eller örn, har *Norrbottens läns jaktvårdsförening* anført, att i de glest befolkade trakter upp emot fjällen, där ifrågavarande rovdjur, åtminstone björn och örn, huvudsakligen förekomme, utgjorde den enskilda marken endast en ringa del av den sammanlagda arealen. De enskilda ägorna låge vanligen som små avskilda områden, helt omgivna av kronomark. Då kronan skyddade rovdjuren och beredde dem en fristad, vad björnen anginge, på all kronomark och, vad de övriga beträffade, å såväl krono- som enskild mark, borde kronan tillse, att detta skyddande ej medförde skada och förlust för enskilda. Då skada å tamdjur förorsakades, borde kronan till fullo ersätta skadan, oavsett var densamma inträffade. Ehuru rätt att döda björn å annan mark än kronomark föreläge, vore möjligheterna härtill mycket små med hänsyn till vad nyss sagts angående den enskilda markens belägenhet och förhållandevis ringa areal. Härtill komme att även om den skadegörande björnen dödades å enskild mark, bytet av björnen ej utgjorde någon ersättning för förlusten av dödade tamdjur, enär enligt gällande bestämmelser björnen skulle tillkomma kronan. Det kunde väntas, att på grund av rådande fridlysning rovdjuren, åtminstone på vissa avlägsna trakter, komme att kraftigt öka i antal. Såväl björn som örn syntes redan på vissa håll i Norrbottens län förekomma i ganska stort antal. — Jaktvårdsföreningen har vidare anført, att bestämmelsen, enligt vilken ersättning för skada å tamdjur utginge allenast om skadan orsakats inom område, dit djuren ägde inkomma för betning, borde, sävitt anginge kronomark, upphävas. Förhållandena uti ifrågavarande trakter vore sådana, att det lätt kunde inträffa, att tamdjur utan ägarens förvällande inkomme på kronomark, beträffande vilken betesrätt ej förefunnnes.

Till stöd för yrkandet, att rätt måtte medgivas till dödande av björn utan inhämtande dessförinnan av länsstyrelsens tillstånd, i fall då människa eller tamdjur bevisligen anfallits, har jaktvårdsföreningen anført, att innan dylikt tillstånd erhållits, det bästa tillfället för björnens dödande som regel vore försuttet. Någon olägenhet har föreningen icke funnit förenad med en sådan rätt, helst som dödande icke kunde ske av vinstbegär, då björnen under alla förhållanden skulle tillkomma kronan.

I yttrande den 23 november 1928 har *domänstyrelsen*, på de av jaktvårdsföreningen anförda skäl, tillstyrkt, att skada av björn ersattes av statsmedel, oberoende av den plats, där skadegörelsen ägt rum. Domänstyrelsen har vidare ansett följdriktigt, att, så länge örn praktiskt taget icke under någon tid av året finge fångas eller dödas, ersättning för skada, som bevisligen av örn förorsakades å tamdjur, utbetalades av statsverket. Huruvida och under vilka förhållanden dylik ersättning borde utgå även om den totala fridlysningen av örn upphörde, borde, framhåller domänstyrelsen, framdeles tagas under övervägande. Beträffande lo däremot har domänstyrelsen anført, att detta djurs fredande på kronans mark icke torde vara till väsentligt hinder för dess behöriga efterhållande inom ort, där det uppträdde skadegörande å tamdjur. Domänstyrelsen har därför

ansett, att, om än den för enskildas marker gällande fridlysningen av lo icke förnyades vid fridlysningstidens utgång, ersättning ej borde utgå för skada, som av lo orsakades tamdjur å enskild mark. — Jaktvårdsföreningens hemställan om utvidgning av rätten att döda björn har domänstyrelsen funnit icke böra bifallas. Styrelsen har härutinnan anfört, att intresset att döda björn visserligen icke torde vara så stort, då djuret skulle tillfalla kronan, men att det dock torde kunna befaras, att den ifrågasatta rätten att döda björn utan särskilt medgivande skulle komma att missbrukas på så sätt, att, där björn anfallit människa eller tamdjur, vilken björn som helst i orten komme att dödas. Kontrollen över dels att den skadegörande björnen och ej någon annan bleve fälld, dels att vederbörande fullgjorde den i 12 § jaktstadgan föreskrivna anmälningsplikten och att dödad björn tillgodofördes kronan skulle enligt domänstyrelsens åsikt betydligt försvåras, om för fällandet icke erfordrades särskild tillåtelse.

Statskontoret, som icke yttrat sig angående frågan om ändring av bestämmelserna rörande rätten att döda björn, har i utlåtande den 27 februari 1929 beträffande ersättningsspörsmålet biträtt vad domänstyrelsen härutinnan föreslagit. Emellertid har statskontoret — under erinran att praxis dittills varit, att Kungl. Maj:t anvisat förekommande ersättningsbelopp från nionde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter — ifrågasatt, om icke ansökningar om utfående av förevarande, relativt obetydliga ersättningar borde prövas och avgöras av domänstyrelsen i stället för av Kungl. Maj:t. Ansökningarna borde då ingivas till domänstyrelsen genom vederbörande länsstyrelser. Statskontoret har vidare gjort gällande, att, om statskontorets förslag bifölles, för utbetalande av ersättningsbeloppen borde i riksstaten under nionde huvudtiteln uppföras ett särskilt förslagsanslag, som lämpligen kunde bestämmas till 1,000 kronor.

Vetenskapsakademien har i yttrande den 13 februari 1929 åberopat ett av dess naturskyddskommitté den 6 i samma månad avgivet utlåtande. Kommittén har, under framhållande att de flesta björnarna vore trängda tillbaka till fjälltrakterna, där kronan vore den huvudsakliga markägaren, samt, då dödad björn skulle tillfalla kronan, den som dödat björnen ej hade någon inkomst av det fällda djuret, ansett rimliga skäl föreligga för att ersättning från statsverkets sida utginge för skada, vållad av björn även å enskild mark. I fråga om ersättning för skador av lo och örn har kommittén däremot avstyrkt jaktvårdsföreningens hemställan. Beträffande lo har kommittén härvid framhållit samma synpunkter som domänstyrelsen. Vad örnarna angår har kommittén anfört, att på grund av deras fåtalighet och förekomst, som regel, långt från människoboningar, deras skadegörelse å tamdjur vore tämligen ringa. Vidare förväxlades ofta andra rovfåglar med örn. Då svårigheter föreläge att klargöra, huruvida verkligen skada vållats av örn, torde det enligt kommitténs mening bliva svårt att förebygga missbruk av en rätt

till ersättning för sådan skada. — Jaktvårdsföreningens framställning om utvidgning av rätten att döda björn har naturskyddskommittén bestämt avstyrkt. Kommittén har dels funnit en dylik utvidgning onödig med hänsyn till de möjligheter att döda skadebjörnar, som redan finnes, dels ansett, att bifall till framställningen skulle kunna hava vådliga verkningar i fråga om björnbeståndets bevarande, då den oundvikliga praktiska följden skulle bliva, att vem som helst komme att jaga björn å kronans mark, om det blott kunde visas, att björn någonstades i trakten rivit ett tamdjur av något slag.

Av *länsstyrelserna* hava de i Västerbottens och Norrbottens län oförbehållsamt tillstyrkt bifall till jaktvårdsföreningens förslag. Länsstyrelsen i Jämtlands län har ansett skäligt, att rätten till ersättning av statsmedel för skada av björn utvidgades på sätt föreningen hemställt, samt har icke haft något att erinra mot förslaget om rätt att utan tillstånd döda skadebjörn. Beträffande lo och örn har sistnämnda länsstyrelse anført, att, såvitt styrelsen kunnat inhämta, under senare år icke inom länet förekommit några fall, där ersättning för skada av sådana djur påkallats. — *Hushållningssällskapens förvaltningsutskott* i omförmälda län hava intagit samma ståndpunkt som vederbörande länsstyrelser.

Lappfogden i Västerbottens län har tillstyrkt jaktvårdsföreningens framställning i vad den avser ersättning för skada av björn och lo. Vad åter angår skada, förorsakad av örn, har framställningen härutinnan avstyrkts på i huvudsak samma skäl, som vetenskapsakademiens naturskyddskommitté i denna del anført. Likaledes har avstyrkts yrkandet om rätt att döda skadebjörn utan tillstånd. Till stöd för sist berörda ståndpunkt har lappfogden anført, att han ej vore övertygad att, såsom föreningen framhållit, bestämmelsen, att dödad björn tillfölle kronan, skulle verka återhållande på björnjakten. Det finnes nämligen för den bofasta befolkningen stora möjligheter att dölja en skjuten björn för att senare avyttra skinnets antingen i Finland eller i Norge. Lappfogden har vidare dels åberopat förefintligheten av nödvärnsrätt, dels framhållit, att tillstånd att döda en skadebjörn tämligen snabbt torde kunna erhållas. — *Lappfogdarna i Norrbottens södra och i Norrbottens norra distrikt* hava biträtt jaktvårdsföreningens yrkanden med det tillägget, att rätt att utan tillstånd döda skadebjörn borde medgivas, även om det icke kunde bevisas, att anfall från björnens sida å människa eller tamdjur skett. Med hänsyn till svårigheten för en avsides boende nybyggare att förete fullt laga bevis, borde det vara tillräckligt med blotta uppgiften, att dylikt anfall ägt rum. Vad örnarna beträffar har lappfogden i Norrbottens södra distrikt anført, att erfarenheten visade, att skadorna, förorsakade av örnar, åtminstone inom sistnämnda distrikt ej vore ringa, enär ett avsevärt antal späda renkalvar årligen bleve deras byte.

De *överjägmästare*, vilka yttrat sig i ärendet, hava samtliga avstyrkt

utvidgning av rätten att döda björn. Vad ersättningsfrågan beträffar hava däremot meningarna varit delade. Överjägmästarna i Härnösands och i övre Norrbottens distrikt hava helt tillstyrkt framställningen härutinnan. Även överjägmästaren i Skellefteå distrikt har tillstyrkt framställningen men under den ovillkorliga förutsättningen, att samtliga ifrågavarande rovdjur bleve fredade jämväl på enskild mark. Överjägmästarna i Umeå samt i nedre Norrbottens distrikt hava på de av jaktvårdsföreningen anförda skäl ansett, att för skada, som av björn eller lo förorsakades å tamdjur, borde utgå ersättning av statsmedel, oavsett om skadan ägde rum å kronans eller å enskilds mark. Vad åter angår skada av örn hava sistnämnda båda överjägmästare på de av vetenskapsakademiens naturskyddskommitté härutinnan anförda skäl avstyrkt framställningen om rätt till ersättning för sådan skada. Överjägmästaren i mellersta Norrlands distrikt slutligen har anført, att det icke ens då fråga vore om skada av björn syntes behövt eller välbetänkt att utsträcka ersättningsrätten till att gälla all enskild mark. Åtminstone inom norra delen av Jämtlands län, där björn förekomme, funnes nämligen så stora sammanhängande enskilda markområden, att jordägarna borde kunna utan olägenhet tillräckligt begränsa björnstammen. Vidkommande yrkandet om ersättning för skada av örn har sistnämnde överjägmästare framhållit, att örnen förekomme till mycket ringa antal, och att skador å hemdjur av denna fågel vore så sällsynta, att någon ändring av gällande bestämmelser icke vore påkallad.

Vad *revirförvaltarna* beträffar föreligga, såsom nämnts, yttranden allenast från Västerbottens län. I flertalet av sagda yttranden hava jaktvårdsföreningens förslag i allt väsentligt tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Tre revirförvaltare hava avstyrkt, att ersättning av statsmedel utginge vid skada av örn. Yrkandet om utvidgning av rätten att döda björn har helt avstyrkts i fyra yttranden. Av två revirförvaltare har föreslagits, att rätt till dödande av björn utan tillstånd måtte medgivas allenast för det fall, att björn bevisligen anfallit människa.

Västerbottens läns jaktvårdsförening har biträtt förevarande framställning, i vad den avser skadeersättning. Vad däremot beträffar yrkandet om rätt till dödande av skadebjörn utan inhämtande av tillstånd, har detta yrkande ansetts icke kunna tillstyrkas. Gentemot detsamma har åberopats dels att björn aldrig, om han blott finge vara i fred, anföle människan, dels ock att medgivandet av en dylik rätt skulle innebära, att alla björnar ånyo bleve fredlösa.

Framställningen från 1928 års riksdag och de i anledning därav avgivna yttrandena.

I förenämnda motion vid 1928 års riksdag, II: 301, hemställdes, att riksdagen måtte dels besluta om sådan ändring av 2 § lagen om nationalparker, att rätt till jakt å björn inom nationalparks område bleve lap-

parna medgiven, dels ock hos Kungl. Maj:t anhålla om sådant tillägg till stadgandet i 2 § jaktstadgan, att hinder icke mötte för renvårdande lapp att för tryggande av sin näring döda björn utan tillstånd av Kungl. Maj:t eller länsstyrelse.

Över motionen avgåvos i vederbörlig ordning utlåtanden av länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Vid dessa utlåtanden voro fogade yttranden av vederbörande lappfogdar. Samtliga uttalanden gingo i tillstyrkande riktning. Beträffande *björnarnas förekomst och skadegörelse* inom länen anförde lappfogden i Jämtlands län, att inom de till sistnämnda län hörande renbeteslanden björn huvudsakligen inom Frostvikens socken förekomme ganska talrikt. Årligen anställde björnen där större eller mindre förödelse bland såväl lapparnas renar som de bofastas kreatur. Största skadan gjorde han å renkalvarna, men allt emellanåt dödade han också fullvuxna renar. För de bofasta vore det vanligtvis får och getter, som dödades av björnen, och detta ofta strax invid gårdarna. Lappfogden i Västerbottens län anförde, att den ganska kraftiga björnstam, som funnits inom sistnämnda län framför allt i Dorotea och Sorsele socknar samt i Vilhelmina socken söder om Ångermanälven, under de senaste åren ökats, samt att björnar börjat visa sig i Vilhelmina socken norr om Ångermanälven ävensom i Tärna och, troligen, Åsele socknar. Inom länet dödades årligen minst 150 späda renkalvar och dessutom minst 50 fullvuxna renar. Lappfogden i Norrbottens norra distrikt anförde med instämmande av lappfogden i södra distriktet, att den skada, björnarna årligen gjorde å de renskötande lapparnas hjordar, vore högst betydande. Sålunda hade lapparna uppgivit, och något skäl att betvivla dessa uppgifter funnes ej, att björnen under senare år enbart inom Jokkmokks socken årligen dödat över 200 renkalvar samt en del äldre renar.

I de *yttranden*, vilka sedermera avgivits med anledning av 1928 års riksdags skrivelse i ärendet, hava vederbörande såväl länsstyrelser som lappfogdar vidhållit den uppfattning, som kommit till uttryck i de över motionen avgivna utlåtandena. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* och *lappfogdarna därstädes* hava härvid ytterligare utvecklat sina synpunkter och framkommit med vissa ändringsförslag utöver de i motionen väckta. Sistnämnda länsstyrelse har sålunda anført, att jaktstadgans medgivande, att skadebjörn finge dödas efter tillstånd av länsstyrelsen, vore helt utan värde för lapparna. Björnen anfölle nämligen renarna på kalvningslanden och sommarbetesmarkerna i fjällen upp mot norska gränsen, därifrån en resa ned till länsstyrelsen toge en vecka eller mera i anspråk. Skadedjur, som ginge till angrepp mot lapparna eller deras renar måste enligt länsstyrelsens åsikt få oskadliggöras, och av förhållandenas egen natur följde, att detta måste ske på färsk gärning. Erkändes riktigheten härav, måste även förbudet att döda skadebjörn på nationalparkerna tagas bort, ty eljest skulle på dessa vidsträckta marker, oundgängliga

som vår- och sommarbetesland för lapparna, fredas en alltmer växande björnstam. Vidare vore enligt länsstyrelsens förmenande rätten till ersättning av statsmedel för skada av björn icke mycket värd för lapparna, så länge såsom villkor för utbekommande av sådan ersättning fordrades, att skadan icke vore att tillskriva vårdslöshet vid renarnas bevakning. Då gendrivandet av ett påstående om att dylik vårdslöshet föreläggat ställde sig mycket svårt, samt inställelse till förhör och utredning i saken måste förorsaka kostnader och dyrbar tidsuppföring, borde berörda villkor bortfalla. Slutligen borde bestämmelsen i 12 § jaktstadgan om skyldighet för den, som dödat björn, att därom ofördröjligen underrätta vederbörande polismyndighet eller jägmästare så ändras, att sådan underrättelse icke behövde ske förrän så snart omständigheterna medgäve det. — Lappfogdarna i Norrbottens län hava framfört i huvudsak samma synpunkter och förslag som länsstyrelsen i länet.

Domänstyrelsen har i utlåtande den 17 januari 1929 anfört, att de principer, som legat till grund för bestämmelserna i lagen angående nationalparker, enligt domänstyrelsens åsikt borde lämnas oförkränkta i nu ifrågasatt avseende. Då möjlighet funnes att erhålla Kungl. Maj:ts tillstånd att döda björn å nationalpark även annorledes än till försvar mot angrepp å person eller egendom, och då skada ersattes av statsverket, syntes den skada, som av björn vållades å renar, då de uppehöll sig å nationalpark, i vilket avseende huvudsakligen endast Stora Sjöfallets och Sarjeks nationalparker hade något intresse, icke kunna bliva av sådan betydelse, att den föreslagna ändringen i lagen angående nationalparker borde godkännas. Ett bland de välgående skälen vid avstämmandet av nämnda båda nationalparker hade varit den därigenom vunna möjligheten att erhålla ett tillräckligt stort reservat för skyddande av björnen. Däremot hade domänstyrelsen intet att erinra mot sådan ändring av 2 § jaktstadgan, att renvårdande lapp erhöle rätt att utan särskilt tillstånd för tryggande av sin näring döda björn å sådan annan kronomark än nationalpark, där lapparna enligt lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige vore berättigade till jakt. — Då det enligt domänstyrelsens mening väl torde inträffa, att renskötande lapp vore uppenbart vårdslös vid renarnas bevakning, ansåge domänstyrelsen skäl icke föreligga till sådan ändring i gällande ersättningsbestämmelser, som av länsstyrelsen i Norrbottens län föreslagits. Ej heller syntes det domänstyrelsen föreligga behov av den ifrågasatta ändringen i 12 § jaktstadgan. Föreskriften att, då björn eller lo dödates, underrättelse till polismyndighet eller jägmästare skulle ske ofördröjligen, torde enligt domänstyrelsens uppfattning ej kunna innebära annat än att underrättelsen skulle lämnas så fort ske kunde. Att ett till skyndsamt kraftigt manande uttryck användes syntes lämpligt, då det vore av vikt, att omhändertagandet för kronans räkning av det dödade djuret skedde snarast, innan detsamma förstördes.

Vetenskapsakademien har i utlåtande den 13 februari 1929 åberopat ett av dess naturskyddskommitté den 6 i samma månad avgivet yttrande i ärendet. I berörda yttrande har vidtagande av ändringar i det i motionen angivna syfte avstyrkts. Vad först angår den ifrågasatta rätten för lapparna att i vissa fall utan tillstånd jaga björn å nationalpark har naturskyddskommittén anfört, att björn, såvitt känt vore, egentligen blott förekomme på tre nationalparker, nämligen Sonfjällets, Stora Sjöfallets och Sarjeks. På den förstnämnda hade, åtminstone då den avsattes, lapparna icke någonsin betat sina renar, varför det ej torde finnas något behov för dem att där skjuta björn. Något stort antal björnar funnes med säkerhet ej inom nationalparkerna. Enär enligt lagen om nationalparker dels rätten att döda djur, då det skedde till försvar mot angrepp å person eller egendom, vore erkänd, dels skada, som förorsakades av björn å renar, skulle ersättas av statsverket, dels ock, om mot all sannolikhet björnstammen inom nationalparkerna komme att otillbörligt förökas, Kungl. Maj:t kunde förordna om anställande av björnjakt, syntes lapparnas intressen på nationalparkerna gentemot björnen vara till fullo tillgodosedda. Skulle lapparna få utsträckt befogenhet att döda björn på nationalpark, innebure detta med säkerhet detsamma som björnarnas fullständiga utrotande därstädes. Beträffande härefter frågan om rätt för lapparna att döda björn å annan kronomark än nationalpark har naturskyddskommittén anfört, att det naturligtvis vore obestriddligt, att björn stundom toge en del renkalvar, men att det också vore en väl känd sak, att, i synnerhet efter svåra vintrar, åtskilliga renkalvar doge på grund av mödrarnas svaghet. Dessa självdöda renkalvar omhändertoges och uppåtes av björn och andra rovdjur. Då lapparna såge, att rovdjur uppätit en renkalv, räknade de med, att rovdjuret också dräpt kalven, vilket långt ifrån alltid vore fallet. Det vore sannolikt, att de höga siffrorna på dödade renkalvar i viss mån kunde finna sin förklaring härigenom. Att, såsom föreslagits, lämna det helt fritt åt lapparna att, utan att begära tillstånd av myndigheterna, döda björn till tryggnad av sin näring, syntes orimligt. En sådan bestämmelse skulle i realiteten medföra, att fridlysningen av björnen helt upphävdes. Om någon förändring av gällande bestämmelser skulle göras, vore det av nöden, att denna föreginges av en noggrann undersökning, utförd av opartiska och därtill kompetenta personer. Skulle därvid visa sig, att på någon trakt en minskning av björnstammen i allmänhet eller genom bortskjutning av vissa individer behövde äga rum, torde det finnas betryggande former för dylika åtgärders vidtagande utan att lämna allt åt lapparnas godtycke.

För egen del är jag av den uppfattningen, att de bestämmelser, för vilka jag i början av mitt anförande redogjort, äro, såvitt här är i fråga, i stort sett ändamålsenliga, även i vad de avse tillgodoscende av de en-

**Departement-
schefen.**

skilda intressen, som därav beröras. Emellertid torde enligt vad den i ärendet förebragta utredningen giver vid handen ändringar kunna anses i vissa hänseenden påkallade. Beträffande till en början frågan om utvidgning av rätten till ersättning av statsmedel för skadade tamdjur biträder jag sålunda det av Norrbottens läns jaktvårdsförening framförda förslaget, att ersättning för skada av björn å tamdjur bör utgå av statsmedel, även då skadan förorsakats på enskild mark. De skäl, vilka härutinnan anförts, synas mig bärande. Förslaget har också tillstyrkts av nära nog samtliga, vilka däröver avgivit yttrande. Vad angår skada av lo ersätter statsverket för närvarande, på grund av kungörelsen den 22 juni 1932 angående tillfälliga fridlysningstider för vissa djurslag, dylik skada, oavsett om den förorsakats å kronans eller å enskild mark. Någon anledning torde icke finnas att nu fatta ståndpunkt till huruvida för det fall, att fridlysningen av lo å enskild mark upphäves, ersättning av statsmedel det oaktat bör utgå för skada å sådan mark. Vidkommande slutligen föreningens yrkande, att jämväl skada, som förorsakas av örn, skall gottgöras av statsverket, har jag icke funnit tillräckliga skäl förebragta för bifall härtill. Av utredningen framgår, att synnerliga svårigheter möta vid avgörande av huruvida viss skada orsakats av örn eller av något annat rovdjur. Då vidare den skada, som tilläventyrs åstadkommes av örnarna, synes vara av tämligen ringa betydelse, torde föreningens framställning i denna del icke böra föranleda vidare åtgärd.

De förslag till ändringar i gällande ersättningsbestämmelser, vilka i övrigt framkommit i ärendet, eller dels att ersättning av statsmedel borde utgå för skada å tamdjur inom kronan tillhörigt område, oberoende av om djuren där finge föras å bete, dels ock att rätten till ersättning för skada av björn å renar icke såsom nu borde bindas vid den förutsättningen, att skadan ej vore att tillskriva vårdslöshet vid bevakningen, har jag icke funnit anledning biträda. Ej heller torde, såsom från vissa håll ifrågasatts, ändring påfordras av föreskriften i 12 § jaktstadgan, att underrättelse, som där avses, skall ske ofördröjligen. De synpunkter, domänstyrelsen härutinnan framhållit i sitt yttrande den 17 januari 1929, finner jag riktiga.

Ersättningen för skada, som förorsakas av björn eller lo, utgår för närvarande från nionde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter och anvisas av Kungl. Maj:t. Antalet årliga ansökningar har hittills varit ringa och de belopp, som ifrågakommit, hava varit tämligen små. Huruvida den av mig förordade utvidgningen av rätten till dylik ersättning kommer att medföra någon avsevärdare ökning av ansökningarnas antal eller av det sammanlagda årliga ersättningsbeloppets storlek kan icke nu med visshet fastställas. Innan erfarenhet härutinnan vunnits synes ej erforderligt eller lämpligt att för ändamålet anvisa något särskilt anslag. Ärendenas prövning och avgörande torde också tillsvidare alltjämt böra ankomma på Kungl. Maj:t.

Jag övergår nu till frågan om rätt att jaga björn utan inhämtande av tillstånd från Kungl. Maj:t eller länsstyrelse. Vad härvid först beträffar de yrkanden, vilka gå ut därpå, att vem som helst skulle äga att utan tillstånd döda skadebjörn å kronomark, kunna dessa yrkanden icke av mig tillstyrkas. För den bofasta befolkningens del torde, såsom också från flera håll erinrats, en dylik jakträtt å kronans mark icke vara av behovet påkallad. Särskilt om, på sätt jag föreslagit, ersättning av statsmedel beredes även för skada, som av björn förorsakas å enskild mark, torde utan ytterligare ändringar de bestämmelser, vilka redan nu finnas till tryggande av enskilda jordägares och arrendatorers berättigade intressen, vara fullt tillräckliga. Förutom nödvärnsrätt, som givetvis tillkommer alla även å kronomark, äger sålunda envar obehindrat jaga björn inom eget jaktområde, och skulle omständigheterna anses därtill föranleda, kan tillstånd erhållas att döda viss skadebjörn jämväl å kronans mark utan att nödvärnssituation föreligger. Om på grund av det egna jaktområdets ringa areal eller belägenhet omedelbart intill vidsträckta kronomarker den enskilde jakträttsinnehavaren skulle sakna möjligheter att förhindra en icke önskvärd tillväxt av björnstammen, torde Kungl. Maj:t få taga under omprövning att vidtaga särskilda åtgärder för björnantalets begränsning. En lämplig utväg härvid torde vara, att Kungl. Maj:t genom domänverket med anlitan av vederbörande skogsstatspersonal låter ombesörja bortskjutande å kronomarken av de björnar, vilka finnas icke önskvärda. Genom en dylik anordning torde garantierna för att björnstammens reducering dels hålles inom skäliga gränser dels ock i första hand drabbar skadebjörnarna bliva större, än om jakten skulle anförtros åt enskilt initiativ.

För lapparnas vidkommande synas förhållandena emellertid i viss mån gestalta sig annorlunda. För sina renbeten begagna sig lapparna, så vitt angår de trakter där skadegörelse genom björn plägar inträffa, huvudsakligen av kronans marker. De säregna omständigheter, varunder lapparna därstädes leva och driva sin näring, torde berättiga till att för lapparnas del avsteg sker från de principer, som i fråga om den bofasta befolkningen ansetts riktiga. Beträffande nationalparkerna synes dock någon ändring i gällande bestämmelser ej böra vidtagas. Nationalparkernas syfte att bland annat tjäna som reservat för björnen, torde, såsom domänstyrelsen framhållit, lätt komma att äventyras, om dödande av björn därstädes utan tillstånd finge ske annat än, på sätt nu är tillåtet, till försvar mot angrepp å person eller egendom. Erinras må, att de bestämmelser, som alltsedan den 1 januari 1910, då lagen angående nationalparker trädde i kraft, gällt i fråga om dödande av björn inom nationalparks område, år 1927 utvidgades att avse även lo. Framhållas må också, att lapparna sistnämnda år tillerkänts rätt till ersättning för skada, som av björn förorsakas deras renhjordar inom nationalparkerna. Dylik skada synes åtminstone hittills icke hava skett i större

omfattning. Skulle björnarna så tillväxa i antal, att de kunde anses innebära en verklig fara för renvården, torde Kungl. Maj:t komma att föranstalta om beskattning av stammen.

Beträffande åter annan kronomark än nationalpark förefaller det mig som skulle någon lättnad i nuvarande föreskrifter skäligen kunna medgivas lapparna. Såsom nämnts medförde, vad sådan mark angår, 1927 års författningsändringar, att lapparna förlorade den befogenhet, de förut ägt, att å sagda mark utan tillstånd idka jakt å björn, varemot i stället medgavs dem rätt till ersättning för skada, som av björn förorsakades. För att underlätta för lapparna att skydda sina renar mot björn synas 1927 års bestämmelser böra något uppmjukas. Jag anser mig sålunda böra förorda, att renvårdande lapp gives befogenhet att, utan inhämtande av särskilt tillstånd, å annan kronomark än nationalpark döda björn, som anfallit människa eller tamdjur. Däremot kan jag ej tillstyrka en så allmänt hållen bestämmelse som den i ärendet ifrågasatta, att de renvårdande lapparna skulle äga rätt att utan tillstånd döda björn till skyddande av sin näring. Farhågan för att med stöd av ett dylikt stadgande lapparna skulle anse sig befogade att döda varje björn, som befunne sig inom de områden, varest lapparna bruka uppehålla sig med sina renar, är säkerligen välgrundad. Rätten att utan särskilt tillstånd döda skadebjörn torde vidare, såsom domänstyrelsen framhållit, böra begränsas till att avse sådan kronan tillhörig mark, med undantag för nationalpark, varest lapparna enligt lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige äro berättigade att jaga.

I fråga om örn synes icke finnas skäl till ändring i gällande bestämmelser, enligt vilka sådant djur ej får dödas utan särskilt tillstånd annat än i gård eller trädgård.

„ Bifall till de av mig föreslagna utvidgningarna såväl av rätten till ersättning av statsmedel vid skada av björn som av lapparnas rätt att döda björn utan särskilt tillstånd föranleder vissa ändringar i jaktstadgan. Ändringarna torde icke böra vidtagas, innan riksdagen beretts tillfälle att yttra sig i ärendet.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

dels att även i fall, där björn å annan mark än kronan tillhörig förorsakar skada å tamdjur, vilka för betning må dit inkomma, och skadan icke är att tillskriva vårdslöshet vid djurens bevakning, sådan skada må ersättas av statsverket,

dels ock att renvårdande lapp må utan hinder av gällande bestämmelser å sådan annan kronomark än nationalpark, varest han enligt lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige äger jaga, utan

särskilt tillstånd döda björn, som anfallit människa eller tamdjur.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.